

201.8

INSPEKCJA
PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ
Nr Wyb. 010/III-2/2/89

Warszawa, 1989-05-12

INFORMACJA Nr 2

o wynikach badania terenowego stanu prac wyborczych przeprowadzonego w dniach 08-10 maja br.

Głównym celem inspekcji było zbadanie sposobu i terminowości wykonania oraz przygotowania następujących prac, przewidzianych w przepisach prawa wyborczego oraz Wytycznych Państwowej Komisji Wyborczej z 20 kwietnia 1989 r., tj.:

- powołania obwodowych komisji wyborczych,
- zgłoszenia kandydatów na posłów i na senatorów do zarejestrowania przez okręgowe i wojewódzkie komisje wyborcze,
- przygotowania rejestrów kandydatów na posłów i senatorów oraz projektów obwieszczeń dla podania do wiadomości wyborców danych o kandydatach.

Wyniki przeprowadzonego badania oraz wizytacji łącznie 263 jednostek stopnia podstawowego (86 miast, 14 dzielnic, 55 miast i gmin oraz 108 gmin) wskazują, iż prace wynikające z procedury wyborczej generalnie prowadzone są prawidłowo, zgodnie z kalendarzem wyborczym oraz przepisami Ordynacji wyborczych i zadaniami ustalonymi w aktach wykonawczych wydanych na ich podstawie.

Nieliczne, ujawnione przez inspektorów PKW, nieprawidłowości, miały ograniczony zasięg i z reguły odnosiły się do uchybień natury organizacyjno-technicznej.

Sprawy te omówiono na miejscu z przewodniczącymi okręgowych, bądź wojewódzkich komisji wyborczych oraz z kierownikami wojewódzkich biur wyborczych, ustalając zarazem sposób usunięcia usterek.

1. Zgodnie z kalendarzem wyborczym prezydium rad narodowych stopnia podstawowego do dnia 10 maja br., czyli w terminie powołały obwodowe komisje wyborcze w składach od 7 do 11 osób, a więc w granicach przewidzianych w art.33 ust.3 Ordynacji wyborczej do Sejmu PRL.

Inspektorzy PKW stwierdzili w 4 przypadkach odstępstwo od postanowień Ordynacji wyborczej dot. składów liczbowych komisji, a mianowicie:

- w gminie Wojsławice, woj.chełmskie powołano komisję w składzie 12-osobowym,
- w gminie Piaski, woj.leszczyńskie komisję dla odrębnego obwodu głosowania (w szpitalu) powołano w 3-osobowym składzie,
- w gminie Dywity, woj.olsztyńskie w skład 11-osobowej komisji wchodzi 2 zastępców przewodniczącego komisji,
- w gminie Stubno, woj.przemyskie powołano komisję obwodową w składzie 12-osobowym.

Według wstępnych danych obejmujących sytuację z 13 województw, ogółem powołano 6.189 obwodowych komisji wyborczych, co odpowiada liczbie utworzonych obwodów. W skład tych komisji weszło ogółem 61.231 członków.

Według informacji inspektorów PKW z reguły w składach komisji zapewniono udział przedstawicieli strony opozycyjno-solidarnościowej - zgodnie z zasadą pluralizmu wyrażoną w porozumieniu społecznym "okrągłego stołu".

Według orientacyjnych ustaleń inspekcji (termin powołania minął 10 maja br., tj. w ostatnim dniu pobytu w terenie inspektorów) w 344 komisjach obwodowych nie zapewniono udziału przedstawicieli strony opozycyjno-solidarnościowej.

Przyczyny tego stanu rzeczy są zróżnicowane; w niektórych województwach jak np. w elbląskim kandydatury osób z obywatelskich komitetów wyborczych zgłoszone zostały w przeddzień ostatecznego terminu powołania komisji przez prezydium rad narodowych; w woj.radomskim do niektórych komisji na terenie miasta i gminy Białobrzegi zgłoszono kandydatury osób z terenu woj.

stołecznego warszawskiego, a w woj. skierniewickim - z terenu woj. łódzkiego. Niektórym prezydiom rad narodowych nie przedstawiono żadnych kandydatur. Niektóre prezydium rad narodowych natomiast uzupełniły składy komisji o przedstawicieli opozycji dopiero w wyniku interwencji. O powyższych zjawiskach świadczą następujące przykłady z doniesień inspektorów PKW:

1. woj. elbląskie - powołano łącznie 267 komisji, z tego:
 - do 8 komisji w MiG Dzierżgoń, Kisielice, Tolkmicko, gm. Gardeja, Godkowo, Rychliki, St. Pole, Sztutowo - strona opozycyjna nie zgłosiła kandydatów;
 - do 2 komisji w gm. Ostaszewo i Lelkowo - zgłoszono kandydatów już po powołaniu komisji.
2. woj. gdańskie - na 656 powołanych komisji, do 78 komisji obwodowych, głównie w gminach, strona opozycyjna nie zgłosiła kandydatów. Prezydium tych rad pozostawiły możliwość dokooptowania kandydatów opozycji zostawiając niepełne składy komisji.
3. woj. gorzowskie - na 311 powołanych komisji, do 2 komisji w Reczu i Miedzichowie strona opozycyjno-solidarnościowa nie zgłosiła kandydatów.
4. woj. katowickie - na 1.850 powołanych komisji, do 7 komisji w Dąbrowie Górń., strona opozycyjno-solidarnościowa nie zgłosiła kandydatów.
5. woj. konińskie - na 273 powołanych komisji, w 1 komisji brak przedstawiciela opozycji.
6. woj. koszalińskie - na 324 powołanych komisji, do 56 strona opozycyjno-solidarnościowa nie zgłosiła kandydatów.
7. woj. krośnieńskie - na 335 powołanych komisji, do 4 komisji: w Turzym Polu, gm. Brzozów, w Mokrym, gm.

- 4 -

Zagórz, w Izdebkach i Wesołej, gm.
Nozdrzec strona opozycyjno-solidarność-
ciowa nie zgłosiła kandydatów.

8. woj.leszczyńskie - na 231 powołanych komisji, w 1 z 6 obwodów, gm.Krzywiń brak jest przedstawiciela opozycji.
9. woj.łomżyńskie - do obw. nr 1, gm.Piątnica, opozycja nie zaproponowała kandydata - w pozostałych kontrolowanych 10 komisjach, na 117 członków - 28 stanowią przedstawiciele opozycji.
10. woj.olsztyńskie - na 465 powołanych komisji, do 30 grupa opozycyjna nie zgłosiła kandydatów (dot. gmin: Pasym, Jedwabno, Bartoszyce, Bisztynek, Zalewo i Lidzbark). Prezydya powołały w tych gminach komisje w mniejszym składzie i oczekują zgłoszenia przedstawicieli opozycji, by ich dokoop-tować.
11. woj.opolskie - na 645 powołanych komisji, do 19 komisji na terenie MiG Biała i gm. Chrzastowice opozycja nie zgłosiła kandydatów.
12. woj.pilskie - na 283 powołane komisje, do 54 komisji opozycja nie zgłosiła swoich przedstawicieli.
13. woj.piotrkowskie - na 404 powołane komisje, do 7 komisji w gm.Czerniewice, Poświętne, Żelechlinek - opozycja nie zgłosiła kandydatów.
14. woj.poznańskie - na 674 powołanych komisji, opozycja nie zgłosiła członków do 45 komisji.
(w 447 komisjach jest po 3 przedstawicieli opozycji).

15. woj.rzeszowskie - na 465 powołanych komisji, do 7 komisji na terenie gmin: Cmolas, Niebylec, Trzebowisko, Iwierzycze opozycja nie zgłosiła przedstawicieli.
16. woj.szczecińskie - Komitet Obywatelski Solidarność wycofał swego przedstawiciela z komisji w Trzcińsku Zdroju.
17. woj.tarnobrzeskie - na 4.186 członków komisji obwodowych, 1.123 reprezentują stronę opozycyjną (26,8%). Do 1 komisji strona opozycyjna nie zgłosiła przedstawiciela.
18. woj.tarnowskie - na 419 powołanych komisji, nie zgłoszono kandydatów do 4 komisji.
19. woj.toruńskie - na 376 powołanych komisji, strona opozycyjna nie zgłosiła kandydatów do 11 komisji na terenie gmin: Górno, Osiek, Wielka Nieszawka, Zławieś Wielka.
20. woj.zielonogórskie - na 359 powołanych komisji, strona opozycyjna nie zgłosiła kandydatów do 5 komisji obwodowych: nr 2 w Słonem, nr 3 w Letnicy, nr 1 w Nowogródku Bobrzańskim, nr 3 w Bogaczowie, nr 5 w Niwiskach.

Jednocześnie wystąpiło szereg przypadków zgłaszania przez stronę opozycyjno-solidarnościową po 1 kandydacie do komisji (woj.włocławskie, woj.wrocławskie).

W Szczawnicy (woj.nowosądeckie) 2 przedstawicieli Solidarności nie przyjęło funkcji przewodniczącego.

Z uwagi na zbyt późne zgłoszenie kandydatów przez opozycję, prezydya zmieniały uchwały o powołaniu komisji, by włączyć ich do składów (woj.radomskie).

Przeciętnie w skali kraju w składzie obwodowych komisji wyborczych stronę opozycyjno-solidarnościową reprezentuje od 2 do 4 przedstawicieli.

Na wniosek właściwych dowódców okręgów wojskowych prezydium wojewódzkich rad narodowych powołały obwodowe komisje wyborcze w obwodach ustanowionych w jednostkach wojskowych oraz w wojskach i szkołach podległych Ministrowi Spraw Wewnętrznych, a także oddziałach zwartych Milicji Obywatelskiej.

Członkom obwodowych komisji wyborczych wręczono już lub zamierza się wręczyć na pierwszych posiedzeniach komisji stosowne pisma-nominacje. W województwie stołecznym warszawskim nominacje zostaną wręczone przewodniczącym komisji na uroczystym spotkaniu, członkowie zaś tych komisji otrzymują nominacje od przewodniczących. Członkowie obwodowych komisji wyborczych z obwodów wojskowych otrzymują nominacje za pośrednictwem Wojewódzkiego Sztabu Wojskowego w Warszawie. W innych województwach członkom komisji w jednostkach wojskowych nominacje doręczane są za pośrednictwem członka właściwej Okręgowej Komisji Wyborczej - przedstawiciela Ludowego Wojska Polskiego.

Inspektorom PKW i Państwowej Komisji Wyborczej sygnalizowane są roszczenia strony opozycyjno-solidarnościowej do udziału jej przedstawicieli w komisjach powołanych dla obwodów zamkniętych MON i MSW, które nie uwzględniają wymogu zachowania tajemnicy państwowej.

Spółeczeństwo zostało poinformowane o powołaniu obwodowych komisji wyborczych przy wykorzystaniu różnorodnych środków przekazu w sposób zwyczajowo przyjęty w poszczególnych środowiskach:

- przy pomocy specjalnych obwieszczeń,
- poprzez wywieszanie na tablicach ogłoszeniowych sołtysów i w urzędach kopii uchwał prezydiów rad narodowych,
- poprzez publikacje w lokalnej prasie,
- przez radiowęzły zakładów pracy.

Terminowość powołania obwodowych komisji wyborczych kontrolowana była w zdecydowanej większości województw przez pełnomocników wojewodów oraz członków wojewódzkich biur wyborczych, a także przez członków okręgowych komisji wyborczych, np. w woj. rzeszowskim i włocławskim.

Terminowość powołania obwodowych komisji nie była kontrolowana w woj. stołecznym warszawskim i bielskim, co jest konsekwencją braku zgody komisji na powołanie własnej inspekcji.

2. Stosownie do dyspozycji art. 45 ust. 1 Ordynacji wyborczej do Sejmu PRL oraz zgodnie z kalendarzem wyborczym w dniu 10 maja upłynął termin zgłaszania kandydatów na posłów i na senatorów do zarejestrowania przez właściwe komisje wyborcze.

Z danych przekazanych przez inspektorów wynika, iż generalnie zachowana została zasada zgłaszania kandydatów do określonych numerów mandatów zgodnie z ich przeznaczeniem.

Inspekcja nie była w stanie dostarczyć pełnych danych o ostatecznym kształcie liczbowym dokonanych zgłoszeń, ponieważ termin dla wykonania tej czynności upłynął w ostatnim dniu wizytacji inspektorów.

Z przedłożonych notatek wynika jednak, iż okręgowe i wojewódzkie komisje wyborcze w większości ustaliły dyżury dla przyjmowania zgłoszeń do późnych godzin wieczornych. Większość zgłoszeń przedkładanych była komisjom w ostatnim terminie.

Zarejestrowane przypadki świadczą o pełnym wykorzystaniu możliwości prawnych wynikających z art. 41 ust. 1 pkt 3 Ordynacji wyborczej, który daje prawo zgłaszania kandydatów grupom obywatelskim. Nieliczne kontrowersje w przyjmowaniu zgłoszeń - jak sygnalizują inspektorzy - dotyczą interpretacji podmiotowych praw organizacji i zrzeszeń spółdzielczych oraz wojewódzkich porozumień związków zawodowych do skutecznego zgłaszania kandydatów.

Według dokonanych zgłoszeń sygnalizowane są krańcowe przypadki zgłoszenia do 1 mandatu poselskiego od 1 do 9 kandydatów, a w okręgach wyborczych do Senatu maksymalnie do 8-9 kandydatów na 1 mandat.

Wśród spraw sygnalizowanych inspektorom na podkreślenie zasługuje problem wiarygodności poparcia udzielonego przez wyborców kandydatom, a w szczególności:

- układu i oznaczenia list z podpisami, świadczącego o świadomym poparciu kandydata,

- 103
- interpretacji podmiotowych praw organizacji uprawnionych do zgłaszania kandydatów na podstawie art. 41 ust. 1 pkt 2, a zwłaszcza organizacji spółdzielczych, związków zawodowych oraz PRON.

Z informacji tych wynika, że niektóre okręgowe i wojewódzkie komisje wyborcze oczekują na jednoznaczne interpretacje tych kwestii przez Państwową Komisję Wyborczą. Np. OKW w Elblągu w odniesieniu do uznania praw Centralnego Związku Spółdzielni Ogrodniczo-Pszczelarskich oraz OKW nr 174 we Wrocławiu-Fabrycznej w sprawie uprawnień Wojewódzkiego Związku RSP do korzystania z uprawnień organizacji o zasięgu krajowym.

Sprawy dotychczas nie wyjaśnione pod względem rejestracyjnym zostały zawieszono do czasu uzyskania autorytatywnych wyjaśnień Państwowej Komisji Wyborczej, by uniknąć zmiany decyzji o rejestracji.

Z inspekcji wynika, że w niektórych województwach okręgowe komisje wyborcze zakwestionowały 5 zgłoszeń kandydatur na posłów, które zwrócono do uzupełnienia danych oraz 6 zgłoszeń kandydatur na senatorów. Ze wstępnych ustaleń inspekcji wynika, iż w kilku przypadkach komisje wyborcze dostrzegły uchybienia natury formalnej dokonanych zgłoszeń, a w nielicznych przypadkach jak np. w woj. legnickim w okręgu wyborczym w Lubinie - brak wiarygodności poparcia udzielonego kandydatom. W związku z tym spodziewać się należy kilku odwołań od decyzji okręgowych i wojewódzkich komisji wyborczych odmawiających rejestracji dokonanych zgłoszeń.

3. Inspektorzy omówili - zgodnie z Wytocznymi PKW - sposób rejestracji, sporządzania rejestrów oraz przygotowania obwieszczeń zawierających dane o zarejestrowanych kandydatach na posłów i senatorów biorąc pod uwagę wyjaśnienia o możliwości oznaczenia symbolu werbalnego politycznej orientacji kandydatów.

Następne badanie inspekcji przewidziane jest - zgodnie z zatwierdzonym przez PKW planem - w dniach 18-20 maja br. celem oceny działań podjętych dla właściwego i terminowego podania do wiadomości wyborców danych o kandydatach na posłów i senatorów, zaawansowania i terminu zakończenia spisów wyborców oraz postępu innych prac przygotowawczych do wyborów.

- interpretacji podmiotowych praw organizacji uprawnionych do zgłaszania kandydatów na podstawie art. 41 ust. 1 pkt 2, a zwłaszcza organizacji spółdzielczych, związków zawodowych oraz PRON.

Z informacji tych wynika, że niektóre okręgowe i wojewódzkie komisje wyborcze oczekują na jednoznaczne interpretacje tych kwestii przez Państwową Komisję Wyborczą. Np. OKW w Elblągu w odniesieniu do uznania praw Centralnego Związku Spółdzielni Ogrodniczo-Pszczelarskich oraz OKW nr 174 we Wrocławiu-Fabrycznej w sprawie uprawnień Wojewódzkiego Związku RSP do korzystania z uprawnień organizacji o zasięgu krajowym.

Sprawy dotychczas nie wyjaśnione pod względem rejestracyjnym zostały zawieszono do czasu uzyskania autorytatywnych wyjaśnień Państwowej Komisji Wyborczej, by uniknąć zmiany decyzji o rejestracji.

Z inspekcji wynika, że w niektórych województwach okręgowe komisje wyborcze zakwestionowały 5 zgłoszeń kandydatur na posłów, które zwrócono do uzupełnienia danych oraz 6 zgłoszeń kandydatur na senatorów. Ze wstępnych ustaleń inspekcji wynika, iż w kilku przypadkach komisje wyborcze dostrzegły uchybienia natury formalnej dokonanych zgłoszeń, a w nielicznych przypadkach jak np. w woj. legnickim w okręgu wyborczym w Lubinie - brak wiarygodności poparcia udzielonego kandydatom. W związku z tym spodziewać się należy kilku odwołań od decyzji okręgowych i wojewódzkich komisji wyborczych odmawiających rejestracji dokonanych zgłoszeń.

3. Inspektorzy omówili - zgodnie z Wytycznymi PKW - sposób rejestracji, sporządzania rejestrów oraz przygotowania obwieszczeń zawierających dane o zarejestrowanych kandydatach na posłów i senatorów biorąc pod uwagę wyjaśnienia o możliwości oznaczenia symbolu werbalnego politycznej orientacji kandydatów.

Następne badanie inspekcji przewidziane jest - zgodnie z zatwierdzonym przez PKW planem - w dniach 18-20 maja br. celem oceny działań podjętych dla właściwego i terminowego podania do wiadomości wyborców danych o kandydatach na posłów i senatorów, zaawansowania i terminu zakończenia spisów wyborców oraz postępu innych prac przygotowawczych do wyborów.